

DE NIEUWE LINIE

Weekblad 31e jaargang no. 42, 13 oktober 1976, losse nummers f 2,20, België 35 Frank

Het verkiezingsonderzoek met de lange naam „In de Rooie Haan/NIPO/Methode De Hond" heeft tot een intensieve discussie geleid over de vraag hoe betrouwbaar dergelijk onderzoek is.

VVD-fractie leider Wiegel, die het aantal zetels voor zijn partij verdubbeld zag tot 39, had geen behoefte aan de betrouwbaarheid te twifelen; CDA-brein prof. Steenkamp, die zijn formatie uitgroeide zag tot de grootste politieke combinatie (52 zetels), ging ervan uit dat de cijfers te laag waren uitgevallen; PPR-voorzitter Ria Beckers noemde de VVD-groei ondenkbaar, en premier Den Uyl, die een verlies van tien zetels voor de progressieve partijen op zijn brood kreeg, was er „niet van ondersteboven". Volgens hem

vertonen verkiezingsonderzoeken te grote verschillen om echt serieus genomen te worden.

Uit onderstaand artikel van Maurice de Hond, die verantwoordelijk is voor het veelbesproken onderzoek, mag blijken, dat de resultaten wel degelijk ernstig genomen moeten worden. Ofschoon er tussen nu en de verkiezingen nog veranderingen kunnen optreden, moet nuchter worden vastgesteld dat er een verschuiving naar rechts gaande is, dat er een driedeling in de Nederlandse politiek ontstaat, en dat de jongste onderzoeksresultaten gezien moeten worden als uitgangstelling voor de algemene beschouwingen en de komende verkiezingscampagne.

Maurice de Hond over zijn schokkende cijfers

Hoe betrouwbaar is het verkiezingsonderzoek?

door MAURICE DE HOND

Tot het midden der jaren zestig had Nederland de naam dat op het gebied van de politieke voorkeuren weinig verschuivingen optraden. Dat kwam tot uiting in de vierjaarlijkse verkiezingen voor de Tweede Kamer. De sprongen van verkiezing tot verkiezing waren gering. De PvdA en KVP deden aan stuivertje wisselen (met een aanhang van rond de 30 procent van het electoraat), terwijl VVD, ARP en CHU zo tussen de 8 en 12 procent van het electoraat achter zich schaalden. Resterden een aantal kleinere politieke partijen, waarvan alleen de CPN in de eerste jaren na de oorlog een partij van behoorlijke omvang was.

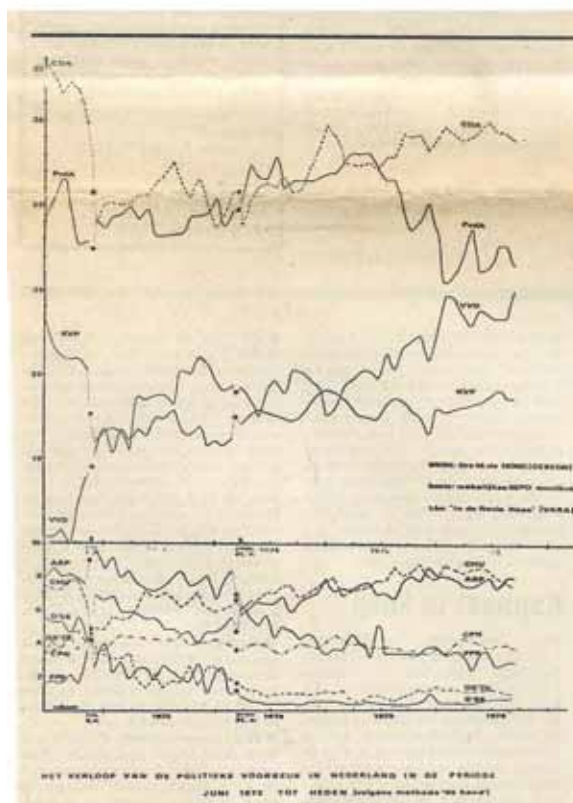
De Tweede-Kamerverkiezing van 1967 betekende een soort ommekeer. Een nieuwe partij (D'66) kreeg direct bijna 5 procent van de stemmen, terwijl ook de Boerenpartij (weliswaar niet als geheel nieuwe partij) een dergelijk percentage behaalde. Zowel de PvdA als de KVP verloren circa 5 procent van hun stemmen. De overige partijen bleven min of meer gelijk. De verkiezing van 1971 gaf aan welke tendensen van 1967 werden doorgezet. Ook in dat jaar bleken relatief grote veranderingen te zijn opgetreden. Weer was er een nieuwe partij met een aanhang van ongeveer 5% (DS'70). Ditmaal konsolideerde de PvdA zich, maar de KVP verloor weer 5%. Ook de CHU liet een opmerkelijke daling zien en behaalde minder stemmen dan D'66. De verkiezingen van 1972, noodzakelijk geworden door de val van het kabinet Biesheuvel, lieten weer zien dat in Nederland in vrij korte tijd de ver-

deling van politieke voorkeur behoorlijk kan veranderen. Weer behaalde een relatief nieuwe partij ongeveer 5% van de stemmen (PPR). Weer verloor de KVP (ditmaal 4%) en de CHU zakte door tot onder de 5%. De PvdA en in sterkere mate de VVD behaalden een behoorlijke winst (van resp. 3 en 4%). En als de voorkeuren niet bedriegen (aanwijzingen zag men al bij de Provinciale Statenverkiezingen van 1974) zullen de volgende Tweede-Kamerverkiezing de grootste veranderingen geven ten opzichte van de vorige, die we ooit in Nederland gekend hebben. En daarmee doel ik niet alleen op het feit dat drie partijen met één lijst aan de verkiezingen mee zullen doen, maar ook op de verhoudingen tussen de politieke partijen onderling. Veel meer dan we tot nu toe konden vermoeden is Nederland op weg naar een driepartijen-stelsel. Er zullen drie partijen komen, die samen vermoedelijk meer dan 80% van de stemmen op zich zullen verenigen.

De continue meting, afgelopen zaterdag voor het eerst gepresenteerd in „In de Rooie Haan”, en gebaseerd op het NIPO-onderzoek geeft daarvoor heel sterke indicaties. Voordat ik echter op de resultaten van dit continue onderzoek in ga, enkele opmerkingen over meting van politieke voorkeur en verkiezingsonderzoek.

Provo en Kabouters

In toenemende mate worden er in binnen- en buitenland in de periode vóór verkiezingen, resultaten bekend gemaakt van peilingen van politieke voorkeur die dan de kracht van een voorspelling krijgen. Vaak blijken bepaalde aspecten van die

„voorspellingen” juist te zijn. Zoals bijvoorbeeld de aangekondigde nek-aan-nek race in Duitsland en Zweden. Bekijken we echter voorspelde percentages dan blijken wel eens afwijkingen van 3 tot 5%. Als dat de uiteindelijke machtsverhouding, die het resultaat is van de verkiezing, niet aantast dan beschouwt men het als een goede voorspelling (bijvoorbeeld de ruime overwinning van Nixon op McCarthy), maar als dat wel consequenties heeft voor het uiteindelijke resultaat wordt er over de „voorspelling” schamper gedaan. (bijvoorbeeld toen in 1970 in Engeland de Conservatieven wonnen en niet Labour of het bekende geval Truman - Dewey in 1948).

Aangezien we in Nederland met een meerpartijenstelsel werken en het verschil van enkele zetels voor de uiteindelijke krachtsverhoudingen ontzettend belangrijk kan zijn, heeft

een afwijking van 3% in de „voorspelling” dermate grote consequenties dat journalisten, politici en de kiezers haar als fout zullen veroordelen. Ingewijden in verkiezingsonderzoek, en in feite in elke methode van onderzoek, weten echter dat deze afwijkingmarges inherent zijn aan (verkiezings)onderzoek en dat in feite vrijwel foutloze „voorspellingen” meer geluk dan wijsheid zijn. Alhoewel hier meerdere argumenten voor zijn aan te voeren, willen we er hier - in het kader van dit artikel - slechts enkele noemen.

a. Meting van politieke voorkeur werkt met steekproeven, dus men ondervraagt niet alle kiezers. De steekproefgrootte ligt doorgaans tussen de 1000 en 2000 personen en dit impliceert dat er nauwkeurigheidsmarges zijn. Dit wil zeggen, dat het verschil tussen de uitkomst van de steekproef en de werkelijkheid

een bepaalde marge heeft. Die marge is bij grotere partijen groter dan bij kleinere en belooft bijvoorbeeld bij een partij die 30% van de stemmen op zich verzamelt en bij een steekproef van 1000 personen ongeveer 3%. Dat houdt in: de werkelijkheid zal tussen de 27 en 33% liggen. (Bijna 10 zetels verschil!!)

b. Hoe goed de steekproef ook wordt samengesteld - uit een technisch oogpunt gezien - we hebben toch te maken met over- en ondervertegenwoordiging van bepaalde partijen. Zo zijn de kleine partijen doorgaans ondervertegenwoordigd (met de CPN voorop, die in onderzoek vaak niet boven de 1,5% komt) en de grote partijen oververtegenwoordigd

